

УДК 339.92:33.021.8(477)

Михайло Сізокрилов

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ РЕФОРМ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Стаття присвячена дослідженню особливостей та процесу впровадження Україною того переліку реформ, що вимагаються Європейською Комісією задля отримання позитивного результату та відгуку від європейських інституцій на кожному важливому етапі євроінтеграційного поступу України. У цьому контексті був зроблений детальний аналіз тих євроінтеграційних реформ, що вже були прийняті Верховною Радою та підписані президентом України, досліджено часові рамки їхнього прийняття та сутність цих рішень. Також в межах статті було проаналізовано ті спектри реформ, що ще не були прийняті українською владою, але є такими, що необхідно впровадити для подальшого просування України на її євроінтеграційному шляху.

Ключові слова: *європейська інтеграція, країна-кандидат на членство в ЄС, євроінтеграційна реформа, Європейська комісія, Європейський Союз, Україна.*

Постановка проблеми. Посилення та пришвидшення руху України до членства в ЄС, яке було здобуто внаслідок непохитній підтримці міжнародної спільноти в особі країн Заходу, та, в першу чергу, Європейського Союзу загалом та усіх його країн-членів, зокрема, стало особливо актуальним для сучасних дослідників цієї проблематики, оскільки відбувся процес активізації всіх тих рішень, які були прийняті як на рівні керівних інституцій ЄС, так і на

внутрішньополітичному фронті в Україні під час впровадження необхідних для європейської інтеграції реформ.

Крім того, актуальності цій проблематиці додає ще й ті питання, які виникають на цьому шляху між Україною та іншими державами-членами ЄС стосовно різних важливих для нашої держави моментів, в першу чергу тих, що стосуються економічної ситуації в Україні, особливо під час війни з РФ. Оскільки Польща та інші країни-члени ЄС підіймають питання стосовно української сільськогосподарської продукції з метою захисту позицій їхніх вітчизняних фермерів, то Україна намагається вирішити ці питання у форматі конструктивного діалогу із країнами-сусідами та керівними інституціями ЄС.

Але звичайно ж такі потрібно зауважити на тому, що перші проблемні аспекти на шляху України до членства в ЄС з'явилися ще за каденції минулого президента України Петра Порошенка та минулого скликання Верховної Ради України. Вони стосувались відносин з Угорщиною на хвилі позиції їхнього прем'єр-міністра Віктора Орбана, який стоїть на позиціях націоналістичного популізму, щодо прав угорської національної меншини в межах впровадження українською владою політики українізації. Це питання є принциповим для В. Орбана, оскільки є тим стрижнем, на якому будується його електоральна база.

На даний період часу українська влада разом із міжнародними партнерами намагається усіляким чином вирішити це проблемне питання, але в такому ключі, щоб не виникало жодних питань у представників українського суспільства, оскільки існують ті теми, які входять в ранг табу для українського народу. Це є будь-яке суттєве послаблення позицій української мови у суспільно-політичному просторі та надання певних привілеїв російській мові та

російськомовній меншині. У ЄС розуміють цю проблемну ситуацію, з якою стикається Україна у цьому контексті, тому враховують усі ці позиції, які є вкрай важливими для нашої держави.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Проблематика європейської інтеграції України вже дуже давно перебуває у площині досліджень вітчизняних науковців. В контексті підготовки цього дослідження перевага надавалась тим новинним та аналітичним публікаціям, що були зроблені в українському інформаційному просторі за останні 2 роки, починаючи з весни 2022 року.

Метою статті є аналіз того переліку необхідних реформ, які від України вимагає Європейська комісія з метою отримання успішних та позитивних результатів на її шляху до членства в ЄС.

Виклад основного матеріалу. На шляху України до Європейського Союзу сталося достатньо багато важливих подій, починаючи з того часу як розпочалася повномасштабна війна РФ проти України. Українська влада доклала максимум зусиль як на внутрішньополітичній, так і на зовнішньополітичній арені з метою, аби добитися максимальної підтримки нашої держави з боку ЄС та його країн-членів, що виражалося б, в першу чергу, у прискоренні євроінтеграційного шляху України.

По-перше, у червні 2022 року Україна офіційно отримала статус кандидата на членство в ЄС. Спочатку таке рішення було рекомендовано Європейською комісією, а вже потім затверджено лідерами країн-членів ЄС на саміті у Брюсселі. Задля того, аби отримати статус кандидата на членство в ЄС Україною було зроблено дуже багато роботи, в першу чергу, дипломатичного характеру з метою вмовити керівництво європейських інституцій та лідерів країн-членів ЄС погодитися на надання Україні кандидатського статусу [12].

Останнім кроком у цій роботі стало прибуття до Києва за декілька днів до рекомендації Європейської комісії надати Україні статус кандидата на членство в ЄС лідерів провідних держав-членів ЄС, зокрема, федерального канцлера Німеччини Олафа Шольца, президента Франції Емманюеля Макрона, тодішнього прем'єр-міністра Італії Маріо Драгі та президента Румунії Клауса Йоганніса, як країни-члена ЄС, що є географічним сусідом України. Цей візит з боку провідних лідерів країн-членів ЄС повинен був засвідчити непохитну підтримку, яку ЄС надає і буде надавати Україні, зокрема, на її євроінтеграційному поступі [11].

Однак і в межах внутрішньої політики Україні потрібно було зробити певні кроки, які б сприяли посиленню підтримки нашої держави з боку європейських інституцій на її шляху до членства в ЄС. Міжнародні партнери вимагали від України припинення протидії процесу конкурсного відбору нового керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури та взагалі посилення кейсу щодо боротьби з корупцією в Україні, зокрема, в межах посилення роботи антикорупційних інституцій, а саме – Національному антикорупційному бюро України і САП [12].

Ця домашня робота врешті решт була виконана Києвом разом із тотальним перезавантаженням системи керівництва Офісу Генерального прокурора України. Тодішній генеральний прокурор України Ірина Венедіктова була відправлена парламентом у відставку за пропозицією президента, замість неї на цю посаду Верховна Рада за поданням В. Зеленського призначила народного депутата від партії «Слуга народу», голову правового комітету парламенту Андрія Костіна.

Для отримання схвалення європейськими інституціями початку перемовин з Україною про вступ до ЄС необхідно було виконати деякі вимоги з боку Європейської комісії. Однією з цих

головних вимог, на якій наполягала не тільки ЄК, але й Угорщина та особисто голова угорського уряду В. Орбан, було законодавство про національні меншини, яке у підсумку було прийнято українським парламентом та підписано президентом на початку грудня 2023 року з урахуванням експертної оцінки Ради Європи в окремих сферах [8].

Згідно з цим законопроектом, у приватних ВНЗ буде в наявності право вільного вибору мови навчання з-поміж тих, які є офіційними мовами ЄС. Водночас також має забезпечуватися і вивчення студентами цих університетів української мови як окремої навчальної дисципліни. Представники національних меншин України, мови яких є офіційними мовами ЄС, котрі розпочали здобуття загальної середньої освіти до 1 вересня 2018 року своєю мовою, до завершення здобуття повної загальної середньої освіти мають право продовжувати здобувати таку освіту. Також документ допускає поширення матеріалів передвиборчої агітації мовами корінних народів та національних меншин. Але вони також мають дублюватися і українською мовою [8].

Для телевізійного мовлення національних меншин програми українською мають становити не менше ніж 30 % від загальної тривалості програм. Але це жодним чином не стосується саме російської мови. Представники нацменшин також зможуть здобувати в Україні базову та профільну середню освіту рідними мовами. Винятком є лише такі предмети як українська мова, українська література, історія України, а також захист України [8].

Ще однією вимогою Європейської комісії було впровадження реформи медіагалузі у межах приведення українського законодавства у відповідність із Директивою ЄС про аудіовізуальні медіапослуги. Ухвалений у грудні 2022 року закон «Про медіа» посилює повноваження Нацради в регулюванні

медіа, зберігає квотування та запроваджує регуляцію онлайн-медіа і водночас послаблює її, полегшує умови ліцензування каналів, вносить зміни до закону про суспільне мовлення, зокрема, дозволяє мовнику працювати у співробітництві з іншими зарубіжними компаніями [7; 9].

Однією з найпроблемніших реформ на шляху України до вступу в ЄС є реформа Конституційного суду України стосовно впровадження процедури конкурсного відбору на посади суддів КСУ. Ще в середині грудня 2022 року Верховна Рада прийняла відповідний законопроект, однак він був визнаний правозахисниками таким, що містить ризики узурпації судової влади. Не дивлячись на ці зауваження з боку представників громадянського суспільства цей проєкт закону був 20 грудня 2023 року все одно підписаний президентом України [5].

В день підписання президентом України цього закону Венеційська комісія опублікувала свій новий висновок стосовно законопроекту про реформу КСУ. Нею були запропоновано збільшення кількості членів Дорадчої групи експертів, що буде перевіряти кандидатів на посади суддів КСУ, з шести до семи. Сьомий член цієї групи, на думку Венеційської комісії, має бути з числа міжнародних експертів, а отже він повинен бути незалежним та таким, що буде нівелювати політичний вплив на групу експертів. Також за висновком Венеційської комісії рішення Дорадчої групи експертів мають бути обов'язковими до виконання, і за жодних обставин той кандидат, що здобув несприятельну оцінку групи експертів, не може стати суддею КСУ [2; 5].

У грудні 2023 року Верховна Рада України прийняла пакет антикорупційних законопроектів, згідно з якими відбувалось збільшення на конкурсній основі штату співробітників НАБУ, а також розширення повноважень Національного агентства з запобігання корупції [1]. Прийняття цих

законопроектів разом із рішеннями Верховної Ради щодо відновлення електронного декларування, яке було скасовано українським парламентом на початку війни на період дії воєнного стану, та впровадження системи фінансового моніторингу політично значущих осіб стало ключовими стимулами для Європейської Ради на саміті 14 грудня 2023 року для надання свого схвалення рішення ЄК щодо початку перемовин щодо членства України в ЄС [6; 10; 13].

Ще одним євроінтеграційним законом, що був прийнятий наприкінці лютого 2024 року українським парламентом, був законопроект про лобізм, що передбачав запуск Реєстру прозорості НАЗК та легалізацію ринку лобізму в Україні. Ця легалізація має проявлятися в тому, що будь-який представник бізнесу або бізнес-асоціації зможуть укласти контракти з лобістами для просування своїх інтересів. Винятком є лише представники бізнес-структур РФ та Білорусі [3].

Відповідно до нового закону, лобісти зможуть брати участь у підготовці та написанні законопроектів. Для створення певної системи державного регулювання лобістської діяльності в Україні НАЗК має створити Реєстр прозорості, що буде виступати в якості інформаційно-комунікаційної системи, де будуть збирати, обліковувати та обробляти інформацію про суб'єктів лобіювання та їхню звітність [3].

З боку Європейської комісії є суттєві зауваження стосовно ще одного українського органу державної влади, а саме – Бюро економічної безпеки. Європейські партнери вимагають реформи БЕБ в контексті проведення прозорого конкурсу на посаду директора цього органу та його працівників, введення інституту громадського контролю та підзвітності Бюро, а також загальне перезавантаження роботи БЕБ. Реформа цього органу поки ще знаходиться на етапі своєї розробки та прийняття, тому

стосовно цього пункту рекомендації ЄК поки що залишаються невиконаними [4].

В якості ще одного важливого елементу на нинішньому етапі євроінтеграційного шляху України можна виділити скринінг українського законодавства, що проводиться Європейською комісією з метою встановити його відповідність європейському законодавству задля затвердження переговорної рамки для вступу України до ЄС. Після затвердження рамки нашій державі доведеться пройти через складний етап уніфікації нашого вітчизняного законодавства із законодавчими та правовими нормами ЄС. Також на цьому етапі доведеться враховувати зміст основних Директив ЄС стосовно широкого кола питань та починати інтегрувати їх у відповідне законодавче поле України на базі рішень, що будуть прийматись усіма гілками влади: як Кабінетом Міністрів та Президентом України, так і народними депутатами України.

Інші проблемні аспекти полягають у тій протидії процесу вступу України до ЄС, який доволі часто можна побачити з боку Угорщини та проросійських політиків-націоналістів популістського спрямування в ЄС, які в останній час перебувають у доволі сильній електоральній та політичній позиції через збільшення їхніх рейтингів, Україна та її міжнародні партнери намагаються вирішувати, в першу чергу, дипломатичним шляхом та тривалими розмовами і переконаннями.

Зокрема, таким чином була вирішена проблема стосовно бажання прем'єр-міністра Угорщини В. Орбана накладити вето на рішення саміту ЄС у грудні 2023 року щодо початку вступних переговорів з Україною. Задля отримання позитивного результату був задіяний увесь арсенал дипломатичного тиску, що був у наявності як в Україні, так і у лідерів держав-членів ЄС та керівництва європейських інституцій. Зокрема, немало

роль у досягненні позитивного результату цього історичного саміту зіграв канцлер Німеччини О. Шольц та голова Європейської ради Шарль Мішель.

Також Україна намагається вирішити проблемні питання у відносинах зі Словаччиною після приходу до влади після дострокових парламентських виборів восени 2023 року у цій країні проросійської націонал-популістської партії «Smer-SD» на чолі з Робертом Фіцо, який вже втретє обійняв посаду прем'єр-міністра Словаччини. Для цього, зокрема, вже двічі проводились двосторонні зустрічі Р. Фіцо з прем'єр-міністром України Денисом Шмигалем, на яких обговорювались нагальні та важливі питання у відносинах між нашими державами, в першу чергу, стосовно того, щоб переконати нову словацьку владу не блокувати рух України до членства в ЄС.

Висновки. Початок повномасштабного вторгнення Російської Федерації показав непохитну підтримку України з боку міжнародної спільноти, в першу чергу, йде мова про Сполучені Штати Америки та країни-члени Європейського Союзу. Ця підтримка є не тільки фінансовою, військовою та гуманітарною; з боку європейських інституцій можна побачити чітке бажання бачити Україну у складі ЄС та прагнення максимально сприяти та допомагати Україні, щоб врешті решт досягнути її повноправного членства в ЄС.

Зокрема, ця підтримка України на її євроінтеграційному шляху була продемонстрована тим, що той етап, який інші країни, що прагнули або прагнуть приєднатися до ЄС, проходили за 5-7 років, а то і більше, наша держава змогла пройти за 1,5-2 роки. Це і доволі швидко та оперативне рішення основних інституцій ЄС щодо надання Україні статусу кандидата на членство в ЄС, і рішення стосовно відкриття переговорів з Україною по членству в ЄС.

На нинішньому етапі Україна перебуває в очікуванні затвердження переговорної рамки з боку Європейської комісії, проте більшість реформ, що були необхідні для проходження усіх тих основних етапів євроінтеграційного шляху, Україна все ж таки змогла виконати. Деякі реформи були прийняті та впроваджені із затримкою, стосовно інших реформ потрібно було враховувати позицію таких важливих інституцій, як Венеційська комісія та Рада Європи, проте цей шлях все одно був пройдений Україною. Питання деяких реформ та аспекти уніфікації українського законодавства із європейським поки перебувають у процесі розробки, проте українська влада налаштована вирішити ці питання якнайшвидше.

Через наявні існуючі проблеми, що виникають через позицію країн-членів ЄС, що є сусідами України як от Польщі та Угорщини, стосовно різних питань, починаючи з торгівельних правил щодо української сільськогосподарської продукції, закінчуючи правами національних меншин в Україні, наша держава намагається максимально швидко та ефективно подолати ці проблемні аспекти на своєму євроінтеграційному поступі із метою подальшого просування нашої держави до членства в ЄС без затримок та пауз, особливо враховуючи той інструмент, який є в наявності у кожній країні-члена ЄС, як право вето.

Список літератури:

1. Важливі для євроінтеграції: Рада затвердила два антикорупційні законопроекти. *УНІАН*. 8 грудня 2023. URL:<https://www.unian.ua/economics/other/antikorupciyni-zakonoproekti-zatverdila-verhovna-rada-stosuyutsya-roboti-nabu-i-nazk-12478341.html> (дата звернення: 15.04 2024)
2. Венеційська комісія змінила висновок щодо реформи Конституційного суду. *Суспільне. Новини*. 20 грудня 2022.

- URL: <https://susplne.media/342276-venecijska-komisia-zminila-visnovok-sodo-reformi-konstitucijnogo-sudu/>(дата звернення: 15.04 2024)
3. Верховна Рада ухвалила закон про лобізм. Він запрацює після запуску Реєстру прозорості від НАЗК. *Forbes.ua*. 23 лютого 2024. URL: <https://forbes.ua/news/verkhovna-rada-ukhvalila-zakon-pro-lobizm-vin-zapratsyue-pislya-zapusk-reestru-prozorosti-23022024-19433> (дата звернення: 15.04 2024)
 4. ЄС очікує перезавантаження БЕБ вже наступного року. *LB.ua*. 8 листопада 2023. URL: https://lb.ua/world/2023/11/08/583400_ies_ochikuie_perezavantazhennya_beb_vzhe.html (дата звернення: 15.04 2024)
 5. Зеленський підписав указ про конкурсний відбір на посаду судді Конституційного Суду. *Суспільне. Новини*. 1 березня 2024. URL: <https://susplne.media/695882-zelenskij-pidpisav-ukaz-pro-konkursnij-vidbir-na-posadu-suddi-konstitucijnogo-sudu/> (дата звернення: 15.04 2024)
 6. Калітенко О. 7 міфів про РЕРів: розвінчуємо маніпуляції щодо закону про фінмоніторинг політично значущих осіб. *Європейська правда*. 18 жовтня 2023. URL: <https://www.euointegration.com.ua/article/s/2023/10/18/7171677/> (дата звернення: 15.04 2024)
 7. Остапа С. Микита Потураєв: «Закон про медіа ми ухвалили виключно завдяки тому, що він потрапив у перелік вимог Європейського Союзу». *Детектор медіа*. 15 грудня 2022. URL: <https://detector.media/rinok/article/205995/2022-12-15-mykyta-poturaiev-zakon-pro-media-my-ukhvalyly-vyklyuchno-zavdyaky-tomu-shcho-vin-potrappuv-u-perelik-vumog-ievropeyskogo-soyuzu/> (дата звернення: 15.04 2024)
 8. Рада ухвалила зміни до закону про нацменшини. *Детектор медіа*. 8 грудня 2023. URL: <https://detector.media/infospace/article/220361/2023-12-08-rada-ukhvalyly-zminy-do-zakonu-pro-natsmenshyny/> (дата звернення: 15.04 2024)
 9. Реформа медіагалузі — серед чотирьох критеріїв, за якими Україна наблизилась до членства у Євросоюзі. *Детектор медіа*. 7 листопада 2023. URL: <https://detector.media/infospace/article/219047/2023-11-07-reforma-mediagaluzi-sered-chotyrok-kryteriiv-za-yakymy-ukraina-nablyzylas-do-chlenstva-u-ievrosoyuzi/>(дата звернення: 15.04 2024)
 10. У НАЗК розповіли, кого стосується закон про відновлення е-декларування. *Укрінформ*. 16 жовтня 2023. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3774477-u-nazk-rozpovili-kogo-stosuetsa-zakon-pro-vidnovlenna-edeklaruvanna.html> (дата звернення: 15.04 2024)
 11. Шольц, Макрон і Драгі прибули до України (оновлено). *LB.ua*. 16 червня 2022. URL: https://lb.ua/world/2022/06/16/520212_sholts_makron_i_dragi_pribuli.html (дата звернення: 15.04 2024)
 12. Юзвяк Р. Україна – кандидат на членство у ЄС. Пояснюємо, що це означає. *Радіо Свобода*. 23 червня 2022. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/yes-ukrayina-status-kandydat-na-vstup/31912331.html> (дата звернення: 15.04 2024)
 13. Яке значення має рішення Євросоюзу розпочати переговори про вступ України в ЄС: пояснюємо. *Радіо Свобода*. 15 грудня 2023. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/perehovor-y-vstup-ukrayiny-yes-rovasnennya/32731166.html> (дата звернення: 15.04 2024)

Sizokrylov M. V. – *master of Political Science, Faculty of International Relations, Political Science and Sociology of Odesa I. I. Mechnikov National University.*

Key words: *European integration, candidate country for EU membership, European integration reform, European Commission, European Union, Ukraine.*

Features of the implementation of European integration reforms in Ukraine at the current stage

*Рекомендовано до друку –
к. політ. н., доцентом Кадук Н. І.*

Стаття надійшла в редакцію 30.05.24.

The article is devoted to the study of the features and process of Ukraine's implementation of the list of reforms required by the European Commission in order to obtain a positive result and feedback from European institutions at each important stage of Ukraine's European integration progress. In this context, a detailed analysis of those European integration reforms that have already been adopted by the Verkhovna Rada and signed by the President of Ukraine was made, the time frame of their adoption and the essence of these decisions were investigated. The article also analyzed the spectrum of reforms that have not yet been adopted by the Ukrainian authorities, but are those that must be implemented for the further advancement of Ukraine on its European integration path.

The prospects and possible speed of further stages on Ukraine's path to EU membership depend on several factors. First of all, this is an internal political plane in the context of the further implementation of the necessary reforms. And secondly, this is the political and power combination that will exist at each of the stages both within the EU and at the level of its individual member states.

This is an important factor that must be taken into account, because now there is an electoral trend towards increasing the popularity of pro-Russian nationalists and their coming to power in some EU member states, especially if it concerns a state that is a neighbor of Ukraine, for example, if we are talking about the political changes and especially challenges that came to us after early parliamentary elections in Slovakia at the end of last year.